

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edini in moči«

»EDINOST« zizhaja 2 krat na teden vsako sredo in soboto o poludne. Cena za vsa leto prilogo 7 gl., za polu leta 3 gl. 50 kr., za četrt leta 1 gl. 75 kr. — Sama priloga stane 1 gl. 50 kr. za celo leto. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v tiskani v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnice, reklamacije in inserate prišilja v Uredništvo, via Terrence, »Nova tiskarna«.

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvu »via Terrence« »Nuova Tipografia« vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznaila in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglaših z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

O kmetijskem prašanju.

(Dalje).

Eden najglavnejših vzrokov propadanja kmetijskega stanu in blagosti je kosanje ali deljenje zemljišč. Mi smo o tem uže večkrat govorili in tudi sedaj bomo to stvar ponavljali in jo še pogrejemo po starem slovu — repetita invant — čeprav dobro vemo, da naše besede dosti ali pa nič ne izdado.

Od vednega deljenja zemljišč naravno ne more družega prihajati, nego uboštvo in beraštvo, kajti ako se zemljišče, na katerem je pred malo leti ukazoval le eden gospodar, razdeli tako, da ga zdaj poseduje pet do deset gospodarjev, naj si je še toliko, naravno je, da vedno bolj propada, ter slednjič na nič pride, ali kakemu drugemu v roke.

Po naravnem zakonu bi moralo deljenje biti povsod vpeljano, ker vsak sin jednega očeta bi moral imeti enake pravice. Ta naravni zakon pa v praktičnem življenju, kakor je iz vsega razvidno, mnoga škodi, ker provzročuje uboštvo.

Tudi državne postavbe pri nas kosanje dovoljujejo in ako vidimo, da ni kosanje povsod v veljavi, je to samo radi tega, ker se kmetje, stari navadi udani, skoraj sramujejo svoja zemljišča deliti in jih na nič spravljati. Vsaj tako zemljišče prej ali slej zleze v dolg ter postane polagoma last kakkega upnika.

Nadvaldalo je deljenje občno tu pri nas v tržaški okolici in sploh na mejah italijanskih; ohranila so se pa posestva, kolikor toliko še nerazdeljena po notranjih avstrijskih deželah.

Strašno se je razkosalo in v najmanjše parcele spravilo zemljišče v okolici tržaške, kder mu skoraj ni več pomočka in kder morda mej petdesetimi kmeti nahajaš komaj jednega, koji je v stanu se iz samega posestva skozi leto preživiti. Drugo je vse tako razdeljeno, da si človek misli, da je beseda posestnik, ki se gospodarju takega mikroskopičnega posestva daje, rabljena v ironičnem pomenu.

Kake posledice ima toraj to deljenje? Po njem se širi uboštvo, prava revščina, ki svoja gola rebra kaže po kmetih v takozvanih bajtarjih, namreč ljudéh, ki družega ne posedujejo, nego slabo zamašeno in oblateno kočjo, koja so si morda z lastnimi rokami ali z malim prislužnim zneskom v kup znesli, kakor ptič svoje gnezdo.

Te kajžice, kakoršnih vidiš po deželi sem ter tja mnogo in so v navadi vlasti tu okoli Trsta, delajo se prav po modernem slogu: štiri stene 3—4 sežnje druga od druge, nekoliko tramov, jedno okence, sredi kaka lesena pregraja in šestokrat nič — to je hiša in nje gospodar je hišni gospodar!

V to skupaj zverženo bajtico prideta stanovat gospodar in gospodinja, poročena ter v njej ostaneta in kmalu se to gnezdice napolni z dru-

gimi malimi ptički, za katere morata oče in mati skrbeti, dokler ne odrastejo.

Povejte, kake dedščine si morejo pričakovati otroci, kako more shajati taka družina, ker nema družega nego gole stene? Dokler je dela, še se izhaja, sosed ima potrebo delavcev in k njemu gre; ali kaj naj stori tak človek na kmetih, ko je več takih bajtarjev in kmetje jih le malo potrebujejo? Tedaj mora se izseliti ter iskati si dela drugod.

Tako se godi vsaj enakim malom ali nič-posestnikom na deželi Boljšie in šestokrat mnogo slabše se godi onim pri velikih mestih.

Nam je tržaška okolica najbolj znana, ker živimo v njenej bližini in zato pogledimo kake razmere vladajo v njej.

Nekdaj je imela okolica, kakor druge dežele več premožnih kmetov, ki so se iz svojih pridelkov preživljali ter niso imeli potrebe iskati si živežani v bližnjem mestu niti drugod. Bližnje mesto se je v zadnjem četrtstoletju za mnogo povišalo in procveto, zidalo se je in napravljala nova luka, železnica itd. Tu je našel okoličan in iz drugih dežel prišedši tujec obilega dela.

Zasluzek je marsikakega vabil na delo in kmalu je zaorelo mnogo ljudstva.

Trgovinski promet se je znatno povišal, bogati trgovci so semkaj dohajali, da tukaj trgujejo, zidalo se je mnogo novih poslopij in palač: dela je bilo najti okoličanu, kdar je hotel.

Naravno je, da se v takih razmerah ni mogel niti ni hotel dosti ozirati na domačijo; pokojni oče jo sicer tudi njemu zapustil del zemljišča; z bratom je stanoval v istej hiši — čeprav tesno, to nič ne de — za zemljišče mu ni bilo dosti mari, obdelal ga je, kakor je mogel, v hitrici, da le pobere ono malo grozdja, ki mu ga rodi; drugo za življenje potrebno je nahajal v mestu; denarja mu ni manjkalo, ker dela je bilo obilo.

Ljubezen do obdelovanja zemlje je na tak način v njem pešala, in veljava posestva tem bolj in bolj. Videč, da se lahko in boljše živi brez posestva, od dela, ni mu dosti bilo mari za zemljišče in ni dosti pomišljal ga prodati. Njemu je zadostovala hišica in majhen vrt prei njo. — da le ne plačuje hišne najemnine.

(Dalje prih.)

Združena Bolgarska.

(Konec).

Po tem takem je položaj na Balkanu sličen in morda še bolj zamešan nego no vembra meseca minolega leta: Srb-ko še vedno skeli rana, koja je dobila v boju z brati Bolgari; Grška je oborožena uže do brade — poklicala je v orožje svo rezervno tako, da je sedaj vedno 96.000 vojakov pripravljenih vsaki čas iti se poskušat z Turkom; Albanci se vedno gibljejo ter komaj čakajo prilike, ko bodo mogli se do-

dobrega upreti ter se sline turške oblasti osvoboditi; Turek tudi ne čepi mirno v svojem domu; temuč oborožene stojé uže več mesecev ogromne čete sovražnikov kristijanov na mejah balkanskih držav ter paznim okom čujejo na vsak gibljaj, ki bi se utegnel goditi mej ljudstvi podvrženimi turškemu Sultanu ali pa napad od strani držav, na kojih mejah so.

Sultanu uže po glavi gre, kako bode dalje vzdrževal take ogromne čete ter gotovo tuhta, kako bi državne dohodke pomnožil, da more velikim vojskim stroškom v okom priti.

Ako k tej obneji napetosti dostavimo še napetost in protivnost Rusije proti knezu Battembergu, sprevidimo, daso sedanjí odnošaji na Balkanu skoraj bolj zmašani in evropskemu miru bolj nevarni, nego so bili v začetku teh homatij ter si prerokujemo nemirno bodočnost, ako nemirov evropske vevlasti diplomatskim potom ne preprečijo.

Ziručna Bolzaraka zdi se nam enaka stepi snega, ki je bila postavljena od raznih evropskih držav mej mogočno Rusko in onemoglo Turčijo, na-njo upirajo svoje poglede vsi evropski diplomatje ter, ako bi ne bili tesno zvezani po berlinske pogodbi, gotovo bi iskali povečati to državico ter jo tako postaviti Rusiji na pot v Carigrad: ruski vojski morali bi prej v bolgarske čete zaleti, nego bi navalili na Turka.

Od tod prihaja tudi, da Rusiji sovražne vevlasti iščejo ruski vpliv na Balkanu pokončati in to državico neodvisno narediti. Bolgarski knez je tujec, Nemec, ni ga tedaj težko za se pridobiti.

Kaj se vam morda ne zdi, da je bil uprav zviti Bismarck oni, ki je morebiti nasvetoval knezu Aleksandru proti petletnemu podeljenju vladanja v vshodnej Rumeliji ugovarjat? Kto ve, s kakim namenom se je to vršilo, Bog ve, kaj iz tega pride — zdi se pa nam, da Aleksander ni zadovoljno se pogodbi ustavljal, temuč bil je brčkone od kake druge države k temu napeljan.

Mi ne bomo tukaj razmišljevali, je-li bi bilo boljše, da se Rumelija za vedno z Bolgarsko zjediní ali ne, kajti bodočnosti ne vemo; pripuščamo to dotičnim sposobnim krogom; ali sedanjí položaj na Balkanu in vzlasti oni v Bolgarskeji zdi se nam jako bolj zamešan, nego je bilo pričakovati.

Vse je pričakovalo od mirovne pogodbe v Bukrešu popolno poravnanje homatij na Balkanu, sedaj pa vidimo, daso okoliščine vedno le nagibljejo na vojno stran, ter da tudi letos ne bode brčkone gladko, brez vojne izšlo; in ako bi se prav Aleksander udal zahtevam evropskih vevlasti ter sprejel podelitev petletnega vladanja nad vshodno Rumelijo, ne bode pač dolgo pri tem ostalo in, ako bi prej kaj ne vstalo, goreti bi začelo znóvič na Balkanu konec petih let; osobito ako bi se vlada nad Rumelijo podelila komu družemu; vse to bi se po tej mirovnej pogodbi lahko pripetilo.

Kako se bode vshodnje prašanje rešilo — tega niko ne zna; ta meni tako, drugi nasprotno in nihče menda ne more pravega konca tej zmešnjavi najti. V zadnjem času čenčala je nekda »Agramer Zeitung« o tem prašanju ter prišla do zaključka, da bode le Avstrija rešila to prašanje, vstanovivši balkansko federacijo z Avstro-Ogersko na čelu. To so seveda le misli, ki so morda na milje daleč od pravega izida.

Da se reši to prašanje ter enkrat na Balkanu mir ustanovi, treba je iz tega poluotoka pregnati tihlega Turka, kajti dokler ima on pravico ogromne čete vojakov iz Azije prepeljevati v Evropo, da tukaj sebi podvržene balkanske dežele straši in vedno preti stopiti tudi čez mejo sosednjih samostojnih držav — do tedaj na Balkanu ne bode miru.

Koliko časa se uže oborožuje in napravljá n. pr. Grška, da tega obnega sovražnika napade ter reši vsaj nekoliko njemu podvrženih ljudstev! Sklicali je v orožje in drž 60.000 vojakov stalne vojske in 36.000 rezervistov, dobro z Grasovimi puškami oboroženih, ima 96 Kruppovih topov in dobro mornarico; ali kaj zmore vse to napram 320.000 mož broječej vojski mej kojimi okoli 35.000 konjikov (kojih

Grška je malo ima), katere jej Turška lahko nasproti postavi?

Rešitve se je nadejati le v združenih močeh balkanskih držav. Ako pa posledamo, kake razmere — vse drugo nego mirovne! — mej njimi vladajo, ako pomislimo, daso po berlinske pogodbi enakotjeje mora obdržati; ako dalje ozir jemljemo na visoke interese in moč in na razmere mej evropskimi vevlastmi — sprevidimo, da je rešitev skoraj nemogoča.

Vse je prava zmešnjava, kojoj ni konca ni kraja in koja se bo poravnala, ko bode Turek iz Evrope izgnan.

Smelo torej ponavljamo stari Catonov rek: Ceterum censeo, Carthagine esse delendam. — Mir bode vladal na Balkanu, ko bode Turek izgnan z evropskega površja!

Ljubomir.

Govor

poslanca M. Vošnjaka, v državnem zboru dne 20. marcija 1886.

Oi kar vlada sedanjí vladni sistem, posvetuje se uže sedmi pot narodno zastopstvo o budgetu in se pripravlja dovoliti ga in davčni vlijak pritiska vedno z jednako silo.

Ako opazujemo minolo šestletno postavno dobo, moram konstatovati, da so mojim volilec vedno narastli davki, zmanjševali se njih dohodki. Omenim naj samo povišanja zemljiškega davka, davka na petrole in itd. in na druge strani padanja žitne cene, cene hmelju in živini. Pri takih razmerah mora posestnik napeti vse sile, da zaostuje zahtevam c. kr. finančnega erara in drugih avtonomnih korporacij, ako hoče, da ne pride njegovo posestvo na boben.

Pri tej priložnosti, si ne morem kaj, da ne bi poudarjal, da se sedanja vlada, ki hoče biti konservativna, premalo briga za najvažnejšo stran države, za kmetijski stan. Vedno se zmatra ta stan le za to, da se mu naklada davek, a ne skrbi se, da bi se mu tudi omogočilo davek plačevati. Jediná pridobitev sedanje dobe za kmetijski stan je zakon proti oderuhom, ki zabranjuje nekoliko, da kapital prestrašno ne izsesava kmetov.

Za važno prašanje, kako bi se znižale obresti, da bi bile v pravi razmeri z dohodki zemljišča, ki donaja k večjemu tri procente, vlada se dosedaj ni menila. Za urejenje dednega prava na kmetih je vlada uže sicer nekaj predlagala, a še se ni ničesar dognalo. Kaki se pa nastanki tega, da se prašanje še ni rešilo? Posledica je vedno napredujoče razkosanje kmetijskih srednjih posestev in daljša posledica pomnoženje kmetiskega proletarijata.

Kmeta poženo od hiše in postane proletarec; ta proletarjat se zjedini z mestnim proletarijatom in tukaj je nevarnost, da nastanejo veliki socijalni prevrati.

Kakor uže rečeno, mora kmetijski posestnik napeti vse sile, da si zagotovi svojo materialno eksistenco. Prizidevanje, ohraniti gmojni obstanek, kar se tiče slovenskega naroda, mnogo ovira vedni boj Slovencev za narodni obstanek na Spodnjem Štirskem, Koroškem in v Istri.

To zavzema naše najboljšé moči, da jih moramo rabiti za narodnogospolarska dela. Vsled tega se vedno manjša davčna moč naroda. In kdo je kriv temu? Rekel bi, da v prvi vrsti osrednja vlada, ker ne skrbi, da bi se Slovincem na spodnjem Štirskem, Koroškem in v Istri varovale narodne pravice, kakor to zahtevajo osnovni zakoni, in ker mirno gleda, kako morajo Slovinci braniti svoje narodne pravice celo proti vladnim organom. Jaz mislim, da nič ne pretiravam, ako trdim, da je sedanjí položaj Slovencev na Spodnjem Štirskem, Koroškem in v Istri siabši, nego je bil pod vlado Auersperg-Lasserjevo.

Če tudi so Slovenci v tej zbornici svo poslednjo državnozbornsko dobo pripadali večini in vedno korektno glasovali, vendar niso ničesa dosegli, zlasti je člen XIX. državnih osnovnih zakonov ostal mrtva črka.

Naši volilci nam po pravici očitajo, da nas niso poslali v državni zbor, da bi le glasovali za povišanje denarnih bremen

